

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PRIIT PIKAMÄE IŠVADA,
pateikta 2023 m. birželio 22 d.¹

Byla C-321/22

**ZL,
KU,
KM
prieš**

Provident Polska S.A.

(*Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas, Lenkija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Vartojimo paskolos – Direktyva 93/13/EEB – 6 ir 7 straipsniai – Ieškinys dėl pripažinimo – Suinteresuotumas pareikšti ieškinį – Pasekmės, susijusios su nesąžiningu sutarties sąlygos pobūdžiu – Teisė į restituciją – Veiksmingumo principas“

1. Ši byla suteikia Teisingumo Teismui galimybę papildyti savo jurisprudenciją dėl santykio tarp vartotojų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimo pagal Direktyvą 93/13/EEB² ir valstybių narių procesinės autonomijos, pagal kurią valstybės narės nustato taisykles, pagal kurias pripažįstamas sutartyje esančios sąlygos nesąžiningumas ir pasireiškia šio pripažinimo sukeltos konkrečios teisinės pasekmės.

2. Šioje byloje nagrinėjama suinteresuotumo pareikšti ieškinį taisyklė; šio suinteresuotumo reikalaujama pareiškiant ieškinius, kuriais prašoma pripažinti, kad nesąžiningomis sutarties sąlygomis negalima remtis.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos

¹ Originalo kalba: prancūzų.

² 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

virtotojui [Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas sudaro su virtotoju, pagal jų nacionalinės teisės aktus nebūtų privalomos virtotojui], ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

4. Šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad virtotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniams nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų [komercinės (ūkinės) veiklos subjektų] sudaromose su virtotojais.“

Lenkijos teisė

5. 1964 m. lapkričio 17 d. *Ustawa – Kodeks postępowania cywilnego* (Įstatymas dėl Civilinio proceso kodekso; *Dz. U.*, 1964, Nr. 4) su pakeitimais (toliau – Civilinio proceso kodeksas) 189 straipsnyje numatyta:

„Ieškovas gali prašyti teismo pripažinti teisinių santykių ar teisės buvimą ar nebuvimą, jeigu jis yra suinteresuotas pareikšti ieškinį.“

6. Šio kodekso 316 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Užbaigęs bylos nagrinėjimą, teismas priima sprendimą remdamasis pasibaigus bylos nagrinėjimui buvusia padėtimi; konkrečiai kalbant, tai, kad skolinis reikalavimas tapo vykdytinas vykstant procesui, neužkerta kelio priimti teismo sprendimo, kuriuo įpareigojama sumokėti ši įsiskolinimą.“

Faktinės aplinkybės, dėl kurių kilo ginčas pagrindinėje byloje, ir prejudiciniai klausimai

7. *Provident Polska S. A.*, arba *IPF Polska sp. z o. o.*, bendrovė, kurios teisės perėmė *Provident Polska*, sudarė vartojimo paskolos sutartis su ZL, KU ir KM. Šie asmenys atskirai kreipėsi į *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas, Lenkija), kuris yra prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir pateikė prašymus, susijusius su sutartimis, kurias kiekvienas iš jų sudarė su *Provident Polska* atitinkamai 2021 m. balandžio 15 d., gegužės 17 d. ir rugsėjo 14 d.

8. Paskutiniu procesinių dokumentų pateikimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme etapu kiekvienas iš minėtų asmenų iš esmės prašo konstatuoti, kad su *Provident Polska* sudarytos sutarties sąlygomis, susijusiomis su paskolos išlaidomis be palūkanų, negalima remtis prieš kiekvieną iš minėtų asmenų dėl šių sąlygų nesąžiningumo, nes šie mokesčiai ir komisiniai yra akivaizdžiai per dideli ir nepagrįsti. Komisiniai yra neproporcingi paskolintai sumai ir iš tikrųjų yra pagrindinis paskolos davėjo pajamų šaltinis³.

³ KU prašymas taip pat susijęs su 240 Lenkijos zlotų (PLN) (apie 50,40 EUR) suma, pervesta į paskolos gavėjo sąskaitą pagal paskolos gavėjo nurodymus, pateiktus paskolos prašyme.

9. Atsiliepdamas į ieškinį *Provident Polska* prašo atmesti paskolos gavėjų pareikštus ieškinius ir kiekvienam iš jų reiškia priešieškinį, kuriame prašo teismo priteisti iš jų sumas, atitinkančias dalį pagal paskolos sutartį mokėtinų ir nesumokėtų mokesčių ir komisinių. Ieškovai pagrindinėje byloje taip pat prašo atmesti šį priešieškinį.

10. Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad sąlygos, kuriose nustatyti komercinės (ūkinės) veiklos subjektui mokėtini mokesčiai ar komisiniai, gali būti pripažintos nesąžiningomis vien dėl to, kad šie mokesčiai ar komisiniai yra akivaizdžiai per dideli, palyginti su komercinės (ūkinės) veiklos subjekto teikiamomis paslaugomis.

11. Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl Civilinio proceso kodekso 189 straipsnio ir 316 straipsnio 1 dalies, kaip juos aiškina *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija), atitiktis Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 daliai ir veiksmingumo principui.

12. Pagal Lenkijos civilinio proceso kodekso 189 straipsnį ieškovas gali prašyti teismo konstatuoti teisiųjų santykių ar teisės buvimą ar nebuvimą, jeigu jis yra suinteresuotas pareikšti ieškinį. Kadangi ši sąvoka nėra teisiškai apibrėžta, *Sąd Najwyższy*, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, ją yra išaiškinęs kaip ieškinių dėl pripažinimo esminę sąlygą, nes tam, kad šis ieškinys būtų patenkintas, ieškovas turi įrodyti suinteresuotumą pareikšti ieškinį, kuris pagal Civilinio proceso kodekso 316 straipsnio 1 dalį turi būti bylos nagrinėjimo pabaigos diena.

13. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, suinteresuotumas pareikšti ieškinį turi būti suprantamas kaip objektyvus poreikis apsaugoti ieškovo, kurio teisės buvo arba gali būti pažeistos arba kurių buvimas ar turinys neaiškus, teisinius interesus. Tokio suinteresuotumo vertinimas reiškia, kad bylą nagrinėjantis teismas turi įvertinti sprendimo dėl pripažinimo poveikį šios šalies teisinei padėčiai, t. y. galimybę galutinai užbaigti esamą ginčą arba užkirsti kelią tokio ginčo kilimui ateityje. Vis dėlto suinteresuotumo pareikšti ieškinį nėra, kai ieškovo teisės nėra nei pažeidžiamos, nei joms gresia pavojus arba kai jos gali būti geriau apsaugotos didesnės apimtys ieškiniu, pavyzdžiui, ieškiniu dėl prievolės įvykdymo.

14. Ieškovų pagrindinėje byloje padėtį atitinka antrasis iš nurodytų atvejų. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad kiekvienas ieškovas jau grąžino dalį mokėtinų sumų, apskaičiuotų kaip komisiniai ir mokesčiai, o kitos dalies paskolos davėjas reikalavo kiekvienoje iš šių bylų pareikštame priešieškinyje. Minėtas teismas nurodo, kad tokio atveju ieškovai gali reikalauti grąžinti šiuos jau sumokėtus komisinius ir mokesčius, pareikšdami platesnės apimtys ieškinį nei ieškinys dėl pripažinimo, t. y. ieškinį dėl nepagrįsto mokėjimo išieškojimo, todėl ieškinys dėl pripažinimo turėtų būti atmestas dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį nebuvimo, nepaisant to, kad konstatuota, jog sutarties sąlygos, dėl kurių kilo ginčas, yra nesąžiningos.

15. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad vartotojų suinteresuotumo pareikšti ieškinį vertinimas lėmė skirtingus rezultatus labai panašiose bylose, o tai gali trukdyti siekti Direktyvos 93/13 tikslų, t. y. net ir tuo atveju, kai su komercinės (ūkinės) veiklos subjektu sudarytos sutarties sąlygos nesąžiningumas yra akivaizdus, vartotojas gali nebūti linkęs pareikšti ieškinių dėl aptariamų sutarties sąlygų pripažinimo negaliojančiomis arba

pripažinimo, kad jomis negalima remtis, baimindamasis, jog teismas nuspręs, kad jis neturi suinteresuotumo pareikšti ieškinį, ir atmes ieškinį vien dėl šios priežasties, kartu priteisdamas iš vartotojo bylinėjimosi išlaidas.

16. Galiausiai, trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar dėl „privalomų priežasčių“, be kita ko, proporcingumo ir teisinio saugumo principų, ZL ir KU sudarytos sutartys negali būti panaikintos dėl jose įtvirtintos sąlygos, susijusios su mokėjimo tvarka, nesąžiningumo.

17. Šiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją sąlyga, kuria nustatomas komercinės (ūkinės) veiklos subjektui mokėtinas neįprastai didelis mokestis ar komisinis atlyginimas, palyginti su jo teikiama paslauga, gali būti laikoma nesąžininga?
2. Ar Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama priimti ir aiškinti nacionalinės teisės nuostatas taip, kad vartotojui norint pareikšti komercinės (ūkinės) veiklos subjektui ieškinį dėl sutarties ar jos dalies, kurioje yra nesąžiningų sąlygų, pripažinimo niekine ar nesukeliančia pasekmių yra būtinas vartotojo teisinis interesas?
3. Ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis ir veiksmingumo, proporcingumo ir teisinio saugumo principai turi būti aiškinami taip, kad paskolos sutartis, kurioje nesąžininga pripažinta tik sąlyga, numatanti paskolos grąžinimo būdą, negali toliau likti privaloma pašalinus iš jos šią sąlygą, todėl yra negaliojanti?“

Procesas Teisingumo Teisme

18. Rašytines pastabas pateikė Lenkijos vyriausybė ir Europos Komisija. 2023 m. kovo 7 d. ši vyriausybė raštu atsakė į Teisingumo Teismo klausimus. Atsakovė pagrindinėje byloje, Lenkijos vyriausybė ir Komisija 2023 m. kovo 30 d. teismo posėdyje pateikė žodines pastabas.

Analizė

19. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo prašymą, šioje išvadoje bus nagrinėjamas tik antrasis prejudicinis klausimas, kuriuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį, siejamą su veiksmingumo principu, draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip jos yra aiškinamos jurisprudencijoje, pagal kurias reikalaujama, kad vartotojas įrodytų suinteresuotumą pareikšti ieškinį, kuriuo prašoma pripažinti, kad nesąžiningomis sutarties sąlygomis negalima remtis, o toks suinteresuotumas nepripažįstamas, jeigu suinteresuotasis asmuo gali pareikšti kitą ieškinį, kuriuo jo teisės būtų labiau apgintos, be kita ko, ieškinį dėl prievolės įvykdymo.

Dėl prejudicinio klausimo apimties

20. Man atrodo, būtina patikslinti šio klausimo apimtį, turint omenyje, kad pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo bendradarbiavimo procedūrą pastarasis nacionaliniam teismui turi pateikti naudingą atsakymą, kuris leistų išspręsti jo nagrinėjamą bylą⁴.

21. Kaip jau buvo nurodyta šioje išvadoje, ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp paskolos davėjo ir vartotojų, kurie iš pradžių pareiškė ieškinį dėl pripažinimo, kad tam tikromis nesąžiningomis sutarties sąlygomis, susijusiomis su mokesčiais ir komisijomis, negalima remtis⁵, o paskolos davėjas prašė atmesti šį ieškinį ir pareiškė priešieškinius, kuriais prašoma iš ieškovų priteisti jam sumas, atitinkančias dalį šių mokesčių ir komisinių, kurios mokėtinos pagal paskolos sutartį ir kurios liko nesumokėtos. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas susidūrė su dvejopa procesine padėtimi.

22. Dėl sumų, kurias vartotojai jau sumokėjo kaip paskolos sutartyje numatytus mokesčius ir komisinius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad ieškovai turi „kitų teisių gynimo priemonių“, kurios labiau apsaugo jų teises nei ieškiniai dėl pripažinimo, t. y. jie gali reikšti ieškinius dėl nepagrįstai sumokėtos sumos išieškojimo, grindžiamus Lenkijos civilinio kodekso 405 ir 410 straipsniais, todėl jis turės atmesti „ieškinį pagrindinėje byloje“ vien dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį nebuvimo, net jei šių šalių sudarytose sutartyse yra nesąžiningų sąlygų⁶.

23. Vis dėlto, kiek tai susiję su priešieškiniuose kreditoriaus reikalaujamomis sumomis, prašyme priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad ieškovai, kurie kartu yra atsakovai pagal priešieškinį, „gali remtis sutarties sąlygų nesąžiningumu pareikšdami priešieškinius, o prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo sprendimu šiuo klausimu bus išspręstas šalių ginčas“⁷. Neginčijama, kad savo paskutiniuose procesiniuose dokumentuose šios šalys nesutiko su priešieškiniiais, prašydamos juos atmesti.

24. Taigi nagrinėdamas vartotojų pareikštą ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų atmesti suinteresuotųjų asmenų ieškinius dėl pripažinimo, nesat suinteresuotumo pareikšti ieškinį, ir priimti sprendimą dėl paskolos davėjo priešieškinių. Būtent atsižvelgdamas į tokią situaciją prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja dėl nacionalinės jurisprudencijos, susijusios su suinteresuotumo pareikšti ieškinį reikalavimu, suderinamumo su Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalimi, siejama su veiksmingumo principu⁸.

⁴ 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Abdida* (C-562/13, EU:C:2014:2453, 37 punktas).

⁵ Kaip nurodo Lenkijos vyriausybė, iš Direktyvos 93/13 kylančios teisės ir pareigos iš esmės įgyvendinamos pareiškiant dviejų rūšių ieškinius, reglamentuojamus Civilinio proceso kodekse, t. y. ieškinį dėl teisės ar teisinio santykio pripažinimo (t. y. sąlygos pripažinimo nesąžininga) arba ieškinį dėl prievolės įvykdymo (t. y. siekiant grąžinti išmokas, kurias komercinės (ūkinės) veiklos subjektas nepagrįstai gavo pagal sąlygas, kurias teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl prievolės vykdymo, pripažino nesąžiningomis).

⁶ Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 150 punktas.

⁷ Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 149 punktas.

⁸ Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 149 punkte nėra jokios informacijos, kuri leistų manyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketina konstatuoti, jog ieškovai neturi suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl pripažinimo, nes komercinės (ūkinės) veiklos subjektas jiems pareiškė priešieškinius, o todėl ketina atmesti ir vartotojų reikalavimus, ir šio komercinės (ūkinės) veiklos subjekto priešieškinius. Be to, kad yra aiškiai paminėtas būsimas „ieškinių pagrindinėje byloje“ atmetimas, iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog išvada, kad nėra suinteresuotumo pareikšti ieškinį, kaip numatyta Civilinio proceso kodekso 189 straipsnyje, sukelia pasekmių tik ieškiniui dėl pripažinimo, šiuo atveju – jo atmetimą.

Dėl Direktyva 93/13 atlikto minimalaus derinimo

25. Pirmiausia reikia priminti, jog pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią komercinės (ūkinės) veiklos subjektas sudaro su vartotoju, pagal jų nacionalinės teisės aktus nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis pačiomis sąlygomis, jeigu ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų. Be to, iš Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalies, siejamos su jos 24 konstatuojamąja dalimi, matyti, jog valstybės narės turi užtikrinti, kad teismai ir administravimo institucijos turėtų pakankamų ir veiksmingų priemonių tam, kad būtų užkirstas kelias nesąžiningų sąlygų naudojimui komercinės (ūkinės) veiklos subjektų su vartotojais sudaromose sutartyse. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra priminęs viešojo intereso – vartotojų, kurių padėtis yra mažiau palanki nei pardavėjų ar tiekėjų, apsaugos – pobūdį ir svarbą⁹.

26. Nors Teisingumo Teismas keliais aspektais ir atsižvelgdamas į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies ir 7 straipsnio 1 dalies reikalavimus jau yra patikslinęs, kaip nacionalinis teismas turi užtikrinti šia direktyva vartotojams suteikiamų teisių apsaugą, iš esmės Sąjungos teise nėra suderintos procedūros, taikomos nagrinėjant tariamai nesąžiningą sutarties sąlygos pobūdį, todėl jos reglamentuojamos valstybių narių vidaus teisės sistemų. Būtent valstybės narės, remdamosi procesinės autonomijos principu, turi nustatyti taisykles, pagal kurias konstatuojamas sutarties sąlygos nesąžiningumas ir pasireiškia konkrečios tokio konstatavimo teisinės pasekmės. Vis dėlto ši tvarka neturi būti mažiau palanki, nei panašias vidaus situacijas reglamentuojančios taisyklės (lygiavertiškumo principas), ir ji neturi būti tokia, kad dėl jos būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti Sąjungos teisės suteiktas teises (veiksmingumo principas)¹⁰.

27. Tai rodo, kad sąlyga, susijusi su vartotojo suinteresuotumu pareikšti ieškinį dėl pripažinimo, kad nesąžiningomis sutarties sąlygomis negalima remtis, priskirtina prie valstybių narių procesinės autonomijos, jeigu laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Tas pats pasakytina apie tokio proceso nacionaliniuose teismuose išlaidų paskirstymo tvarką; šį klausimą iškėlė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir jis neatsiejamas nuo klausimo dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį, kurio nebuvimo konstatavimas, kaip nurodo šis teismas, lemia minėto ieškinio atmetimą ir vėliau bylinėjimosi išlaidų priteisimą iš vartotojo (ieškovo)¹¹.

28. Dėl veiksmingumo principo (prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimų tik dėl jo) reikia priminti, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės nuostatos Sąjungos teisę taikyti tampa neįmanoma arba pernelyg sudėtinga, reikia nagrinėti atsižvelgiant į šios nuostatos vaidmenį visame procese, proceso eigą ir jo ypatumus įvairiose nacionalinėse institucijose. Žvelgiant iš šios perspektyvos, prireikus reikia atsižvelgti į pagrindinius nacionalinės teismų sistemos principus, kaip antai teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo principą ir tinkamą proceso eigą. Be to, Teisingumo Teismas yra patikslinęs, kad valstybių narių pareiga užtikrinti iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių veiksmingumą reiškia, be kita ko, kiek tai susiję su iš Direktyvos 93/13

⁹ 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimas *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367, 31 ir 33 punktai).

¹⁰ Šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimą *Vicente (Ieškinys dėl advokato honoraro sumokėjimo)* (C-335/21, EU:C:2022:720, 53 ir 54 punktai) ir 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimą *Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC* (C-215/21, EU:C:2022:723, 33 punktas).

¹¹ Šiuo klausimu žr. 2022 m. balandžio 7 d. Sprendimą *Caixabank* (C-385/20, EU:C:2022:278, 47 punktas).

kylančiomis teisėmis, veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą, taip pat įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje, kuris, be kita ko, taikomas apibrėžiant procesines taisykles, susijusias su tokiais teisėmis grindžiamais ieškiniais¹².

29. Vis dėlto Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad vartotojo apsauga nėra absoliuti. Taigi aplinkybė, kad vykstant konkrečiam procesui taikomi tam tikri procesiniai reikalavimai, kurių vartotojas turi paisyti, kad galėtų apginti savo teises, vis dėlto nereiškia, kad jam netaikoma veiksminga teisminė gynyba. Be to, reikia priminti, kad procesinės taisyklės, susijusios su vidaus teisių gynimo priemonių struktūra, kuriomis siekiama bendrojo tinkamo teisingumo vykdymo ir nuspėjamumo, turi būti viršesnės už privačius interesus, t. y. jos negali būti keičiamos atsižvelgiant į konkrečią šalies ekonominę padėtį, jeigu neviršija to, kas būtina jų tikslui pasiekti¹³.

Dėl veiksmingumo principo laikymosi

Dėl bendrojo intereso tikslo buvimo

30. Reikėtų priminti, kad veiksmingumo principas turi būti taikomas atsižvelgiant, be kita ko, į nacionalinės teismų sistemos pagrindą sudarančius principus, pavyzdžiui, tinkamos proceso eigos užtikrinimo principą¹⁴. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą paminėta, kad Lenkijos civilinis procesas grindžiamas prielaida, kad teisių įgyvendinimas teismo keliu turi būti tikslingas ir kuo paprastesnis, siekiant išvengti procesų daugeto. Šią prielaidą atitinka reikalavimas įrodyti suinteresuotumą pareikšti ieškinį tuo atveju, kai prašoma konstatuoti teisinio santykio ar teisės buvimą (arba nebuvimą), ir principas, pagal kurį galimybė pasiekti veiksmingesnę apsaugą kitu ieškiniu silpnina teisinį suinteresuotumą kreiptis dėl pripažinimo¹⁵.

31. Suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl pripažinimo reikalavimu, kiek juo siekiama, kad šie ieškiniai būtų pareiškiami tik tais atvejais, kai faktiškai padaroma žala ar kyla reali grėsmė ieškovo teisiniams interesams arba kai nėra galimybių imtis veiksmų, kuriais jo teisės būtų labiau apsaugotos, siekiama bendrojo intereso tikslo – tinkamo teisingumo vykdymo, užkertant kelią teismų sistemos apkrovai arba prireikus ją sumažinant¹⁶. Būtent siekiant užtikrinti tinkamą teisingumo vykdymą ir įvykdyti proceso ekonomiškumo reikalavimą, neleidžiant, kad į teismą būtų kreipiamasi tik teoriniais klausimais ir būtų reiškiami keli ieškiniai, kiekvienas teisės subjektas, neatsižvelgiant į pasirinktą teisių gynimo priemonę, turi turėti suinteresuotumą pareikšti ieškinį. Šiuo klausimu primenu, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad taisyklės, kuriomis siekiama tokio tikslo, įskaitant tas, kurios reikalauja papildomų pastangų iš vartotojų, ketinančių pasinaudoti teisėmis, gali būti pateisinamos, jeigu jos neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti¹⁷.

¹² 2021 m. birželio 10 d. Sprendimas *BNP Paribas Personal Finance* (C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 28 ir 29 punktai) ir 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas *Servicios Prescriptor y medios de pagos EFC* (C-215/21, EU:C:2022:723, 35 ir 36 punktai).

¹³ 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimas *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367, 50 ir 51 punktai) ir 2015 m. vasario 12 d. Sprendimas *Baczó ir Vizsnyiczai* (C-567/13, EU:C:2015:88, 51 punktas).

¹⁴ Šiuo klausimu žr. 2013 m. vasario 21 d. Sprendimą *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 33 punktas).

¹⁵ Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą 143 punktas.

¹⁶ Dėl Sąjungos teisės reglamentuojamų ieškinių Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad suinteresuotumo pareikšti ieškinį, kurį turi įrodyti ieškovas, buvimas yra esminė ir pirmoji bet kokio kreipimosi į teismą sąlyga (2017 m. lapkričio 23 d. Sprendimas *Bionorica ir Diapharm / Komisija* (C-596/15 P ir C-597/15 P, EU:C:2017:886, 83 punktas).

¹⁷ Šiuo klausimu žr. 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367, 51 punktas).

32. Taigi reikia manyti, kad suinteresuotumo pareikšti ieškinį reikalavimas, taikomas vartotojų pareiškiamiems ieškiniams dėl pripažinimo siekiant apginti iš Direktyvos 93/13 kylančias teises, savaime neprieštarauja veiksmingumo principui, jeigu dėl jo taikymo netampa praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga pasinaudoti šia direktyva suteiktomis teisėmis.

Dėl atskiros procedūros pradėjimo

33. Pagal suformuotą jurisprudenciją nacionalinis teismas pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį turi nustatyti visas pasekmes, kurios pagal nacionalinę teisę kyla konstatavus sąlygos nesąžiningumą, kad įsitikintų, jog sąlyga nėra privaloma atitinkamam vartotojui. Tokia pareiga reiškia, kad nacionalinis teismas turi netaikyti nesąžininga laikomos sąlygos, kad ji nesukeltų privalomų pasekmių šiam vartotojui. Kadangi tokia sąlyga iš esmės turi būti laikoma niekada neegzistavusia (taigi ji negali turėti poveikio šiam vartotojui), nacionalinio teismo pareiga netaikyti nesąžiningos sutarties sąlygos, pagal kurią privaloma sumokėti tam tikrą sumą, iš principo sukelia atitinkamą restitucinį poveikį šios sumos atžvilgiu¹⁸.

34. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybės narės turi nacionalinėje teisėje nustatyti tvarką, pagal kurią konstatuojamas sutartyje įtvirtintos sąlygos nesąžiningumas ir pasireiškia šio konstatavimo teisinės pasekmės. Vis dėlto toks konstatavimas turi leisti atkurti teisinę ir faktinę padėtį, kurioje būtų buvęs vartotojas, jei nebūtų šios nesąžiningos sąlygos, be kita ko, nustatant teisę į nesąžiningos sąlygos pagrindu atitinkamo komercinės (ūkinės) veiklos subjekto nepagrįstai ir vartotojo nenaudai įgytos naudos grąžinimą. Toks Direktyva 93/13 vartotojams užtikrinamos apsaugos reglamentavimas nacionalinėje teisėje negali pažeisti šios apsaugos esmės¹⁹.

35. Šiuo klausimu pažymiu, kad Teisingumo Teismas, tikrindamas vartotojo veiksmingą teisminę gynybą, susijusią su minėta teise į restituciją, atsižvelgė į tai, kad yra kita procesinė priemonė nei ta, kurią jis inicijavo arba kuri buvo inicijuota prieš jį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos teismas, kuriam pateiktas prašymas išduoti mokėjimo įsakymą, turi atmesti šį prašymą, jeigu jis grindžiamas nesąžininga sąlyga, tačiau neturi teisės savo iniciatyva įskaityti pagal šią sąlygą atliktų mokėjimų į mokėtiną likutį, ir dėl to skolininkas, nedalyvaujantis mokėjimo įsakymo išdavimo procedūroje, privalo pradėti atskirą procedūrą savo teisei į visišką restituciją įgyvendinti, iš esmės neprieštarauja Direktyvos 93/13 6 straipsniui²⁰.

36. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos atitinkamo reikalavimo buvimo kontrolė nepriklauso teismo kompetencijai vykstant mokėjimo įsakymo procedūrai, todėl atitinkamas vartotojas tam, kad įgyvendintų iš Direktyvos 93/13 6 straipsnio kylančią teisę į visišką restituciją, įpareigojamas pradėti atskirą procedūrą, netampa neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti šia teise, nors pagal šį įpareigojimą reikalaujama aktyvaus skolininko elgesio ir rungimosi principu grindžiamos procedūros vykdymo²¹.

¹⁸ 2022 m. birželio 30 d. Sprendimas *Profi Credit Bulgaria (Iškaitymas savo iniciatyva nesąžiningos sąlygos atveju)* (C-170/21, EU:C:2022:518, 41 ir 42 punktai).

¹⁹ 2022 m. birželio 30 d. Sprendimas *Profi Credit Bulgaria (Iškaitymas savo iniciatyva nesąžiningos sąlygos atveju)* (C-170/21, EU:C:2022:518, 43 punktas).

²⁰ 2022 m. birželio 30 d. Sprendimas *Profi Credit Bulgaria (Iškaitymas savo iniciatyva nesąžiningos sąlygos atveju)* (C-170/21, EU:C:2022:518, 45 punktas).

²¹ 2022 m. birželio 30 d. Sprendimas *Profi Credit Bulgaria (Iškaitymas savo iniciatyva nesąžiningos sąlygos atveju)* (C-170/21, EU:C:2022:518, 48 punktas).

37. Kitoje byloje Teisingumo Teismas atskyrė sutarties sąlygas, kurios pagal teisės nuostatas pripažintos nesąžiningomis, ir galimai nesąžiningas sąlygas, dėl kurių vartotojas pareiškė tą patį ieškinį, ir nusprendė, kad Direktyva 93/13 siekiamos apsaugos veiksmingumui neprieštarauja nacionalinės teisės normos, pagal kurias numatyta kita veiksminga procesinė priemonė, leidžianti suinteresuotajam asmeniui reikalauti grąžinti nepagrįstai sumokėtas sumas pagal antrosios kategorijos sąlygas²². Regis, ši jurisprudencijoje įtvirtintą sprendimą galima paaiškinti tuo, kad nacionalinėje teisėje numatyta „speciali procedūra“, taikoma tik pirmosios kategorijos sąlygoms, tačiau vartotojas ją naudoja visiems savo reikalavimams paskolos davėjui pareikšti.

38. Šioje byloje neginčijama, kad paskolos sutartis įvykdyta iš dalies, paskolos gavėjams sumokėjus įvairias sumas pagal sąlygas, susijusias su mokesčiais ir komisiniais, kurių nesąžiningumą konstatavus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, suinteresuotieji asmenys turėtų įgyti teisę į visišką šių sumų restituciją²³. Ar, atsižvelgiant į pirma primintą jurisprudenciją, reikėtų pripažinti, kad pagal veiksmingumo principą dėl sąlygos, susijusios su suinteresuotumu pareikšti ieškinį, taikymo tokios teisės nedraudžiama įgyvendinti pasitelkus kitą procesą? Manau, kad dėl konkrečių šios bylos aplinkybių į šį klausimą reikėtų atsakyti neigiamai.

39. Nagrinėjamu atveju paskolos gavėjai yra bendrosios teisės nuostatomis reglamentuojamų bylų dėl pripažinimo šalys, nes jie patys inicijavo šias bylas; šių bylų dalykas buvo pakeistas kredito davėjo priešieškiniu dėl įpareigojimo sumokėti, dėl kurio priimtinumų nekyla ginčų. Šioje didelės apimties byloje paskolos gavėjai, kurie kartu yra atsakovai pagal priešieškinį, nesutiko su kreditoriaus reikalavimu priteisti mokesčius ir komisinius, grindžiamus sutarties sąlygomis, kurios jų ieškinyje dėl pripažinimo jau buvo kvalifikuotos kaip nesąžiningos ir dėl kurių *a priori* nėra numatyta jokios specialios procedūros.

40. Pirma, pažymiu, kad jeigu toks ieškinys atmetamas dėl suinteresuotumo pareikšti ieškinį nebuvimo, klausimą dėl atitinkamų sąlygų nesąžiningumo bet kuriuo atveju turės išspręsti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kad galėtų priimti sprendimą dėl priešieškinio. Antra, paskolos gavėjams pareiškus ieškinį dėl nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo kitame teisme, kuris taip pat turės priimti sprendimą dėl ginčijamų sąlygų nesąžiningumo, kiltų teisinio saugumo problemų dėl galimo jurisprudencijos prieštaravimo šiuo klausimu²⁴.

41. Šiomis aplinkybėmis, be to, kad minėtų paskolos gavėjų negalima kaltinti visišku pasyvumu²⁵, reikia konstatuoti, jog akivaizdu, kad ieškinio dėl pripažinimo atmetimas ir su tuo susijusių bylinėjimosi išlaidų priteisimas iš ieškovų, taip pat bylos perdavimas teismui, nagrinėsiančiam ieškinį dėl nepagrįstai sumokėtų sumų grąžinimo, dėl su šia papildoma procedūra susijusių naujų procesinių reikalavimų, taip pat išlaidų ir laiko, greta išlaidų ir laiko, susijusių su pradine byla, nereikalingai apsunkintų padėtį, lemtų dideles išlaidas ir teisinį nesaugumą. Mano nuomone, ši situacija parodo prieštaringą Lenkijos proceso teisėje numatytos sąlygos, susijusios su suinteresuotumu pareikšti ieškinį, *ratio legis* ir įgyvendinimo dvilypumą, nes reikalavimas, kad

²² Šiuo klausimu žr. 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Sziber* (C-483/16, EU:C:2018:367, 54 punktas).

²³ Šiuo klausimu primenu, kad, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo teigimu, ieškovų suinteresuotumo pareikšti ieškinį nebuvimas reikš, kad ieškiniai pagrindinėje byloje bus atmesti, nepaisant sutarties sąlygų, dėl kurių kilo ginčas, pripažinimo nesąžiningomis.

²⁴ Tai aiškiai matyti iš Lenkijos vyriausybės pastabų (48 punktas) dėl Civilinio proceso kodekso 366 straipsnyje numatytos *res judicata* galios sąvokos.

²⁵ 2022 m. rugsėjo 22 d. Sprendime *Vicente (Ieškinys dėl advokato honoraro sumokėjimo)* (C-335/21, EU:C:2022:720, 56 punktas) Teisingumo Teismas nurodė, kad veiksmingumo principo laikymasis negali visiškai kompensuoti atitinkamo vartotojo visiško pasyvumo.

ieškovas pareiškė naują ieškinį, kad būtų įvertintos visos vienos teisinės problemos, t. y. sutarties sąlygų nesąžiningumo pasekmės, neatitinka tinkamo teisingumo vykdymo ir proceso ekonomiškumo reikalavimų.

42. Remiantis jurisprudencija, tinkamos ir veiksmingos priemonės, draudžiančios naudoti nesąžiningas sąlygas su vartotojais sudaromose sutartyse, turi apimti nuostatas, leidžiančias jiems užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą ir suteikti galimybę dėl ginčijamos sutarties kreiptis į teismą ir tai daryti laikantis pagrįstų procedūrinių sąlygų taip, kad nebūtų nustatytos jų teisių įgyvendinimo sąlygos, visų pirma susijusios su terminais arba išlaidomis, dėl kurių taptų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įgyvendinti pagal Direktyvą 93/13 suteiktas teises²⁶. Nemanau, kad, kalbant apie vartotojus šioje byloje, yra būtent taip, turint omenyje tai, kaip jurisprudencijoje aiškinamas teisės aktuose nustatytas ieškiniams dėl pripažinimo taikomas suinteresuotumo pareikšti ieškinį reikalavimas, todėl reikėtų konstatuoti nesuderinamumą su Direktyva 93/13.

43. Mano nuomone, vien tos aplinkybės, kad, remiantis Lenkijos vyriausybės atsakyme į Teisingumo Teismo klausimus pateikta informacija, nacionalinis teismas turi diskreciją spręsti dėl bylinėjimosi išlaidų ir ypač pagrįstais atvejais taikyti išimtį iš principo, pagal kurią bylą pralaimėjusi šalis padengia bylinėjimosi išlaidas, priteisdamas iš jos tik dalį bylinėjimosi išlaidų arba net atleisdamas ją nuo bylinėjimosi išlaidų, savaime nepakanka minėti išvadai paneigti.

Dėl Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo galimybės

44. Savo pastabose ir raštu pateiktame atsakyme į Teisingumo Teismo klausimus Lenkijos vyriausybė ginčija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo pateiktą nacionalinės teisės aiškinimą ir teigia, kad Civilinio proceso kodekso 189 straipsnis ir 316 straipsnio 1 dalis gali būti aiškinami taip, kad atitiktų iš veiksmingumo principo kylančius reikalavimus.

45. Konkrečiau kalbant, ši vyriausybė teigia, kad principas, pagal kurį teisinio suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl pripažinimo nėra, kai ieškovas savo teises gali apginti pareiškdamas ieškinį dėl prievolės įvykdymo, nėra absoliutus, ir remiasi naujausia *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) jurisprudencija, iš kurios matyti, kad vartotojų apsaugos srityje ieškovas tam tikromis sąlygomis išlaiko suinteresuotumą pareikšti ieškinį dėl teisinių santykių nebuvimo pripažinimo, nors jis gali pareikšti ieškinį dėl prievolės įvykdymo arba tokį ieškinį jam pareiškė kita šalis, remdamasi nagrinėjamais teisiniais santykiais²⁷, ir atrodo, kad to neatmeta ir pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas²⁸.

46. Raštu pateiktame atsakyme į Teisingumo Teismo klausimus Lenkijos vyriausybė taip pat nurodė galimybę patikslinti ieškovų reikalavimus po priešieškinio pareiškimo. Iš to matyti, kad pagrindinei bylai analogiškose bylose paskolos gavėjai gali reikalauti ne tik atmesti paskolos davėjo priešieškinių, remdamiesi šių sąlygų nesąžiningumu, bet ir grąžinti pagal šias sąlygas iš dalies vykdant paskolos sutartį sumokėtas sumas, todėl teismas turi išnagrinėti visus reikalavimus vienoje byloje. Taigi atrodo, kad sąlyga, pagal kurią teismas turi galutinai išspręsti ginčą,

²⁶ 2015 m. spalio 1 d. Sprendimas *ERSTE Bank Hungary* (C-32/14, EU:C:2015:637, 59 punktas).

²⁷ Lenkijos vyriausybės pastabų 40 punktas ir jos atsakymo į Teisingumo Teismo klausimus 11 punktas. Be to, ši vyriausybė patikslina, kad, atsižvelgiant į tai, kaip nacionaliniai teismai aiškina *res judicata* galios sąvoką, teiginys, kad ieškinyje dėl prievolės įvykdymo būtina užtikrinti geresnę vartotojo apsaugą nei ta, kuri būtų užtikrinta pareiškus ieškinį dėl pripažinimo, yra klaidingas (Lenkijos vyriausybės pastabų 45–51 punktai).

²⁸ Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nurodyta informacija dėl skirtingos nacionalinių teismų praktikos, susijusios su suinteresuotumo pareikšti ieškinį sąlygos aiškinimu, patvirtina Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo galimybę.

grindžiama vien ieškovų iniciatyva pakeisti savo pradinius reikalavimus, ir komercinės (ūkinės) veiklos subjektas negali tam prieštarauti²⁹, o suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl pripažinimo reikalavimas netenka dalyko, atsižvelgiant į tai, kad pasikeitė ginčo dalykas.

47. Šiuo klausimu reikia priminti, jog pagal Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principą reikalaujama, kad nacionaliniai teismai, atsižvelgdami į visą vidaus teisės sistemą ir taikydami joje pripažintus aiškinimo metodus, pagal savo kompetenciją imtųsi visų priemonių, kad būtų užtikrintas visiškas nagrinėjamos direktyvos veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas. Kaip jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, tokio Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo reikalavimas apima, be kita ko, visiems nacionaliniams teismams nustatytą pareigą prirėikus pakeisti nusistovėjusią teismų praktiką, jeigu ši praktika pagrįsta su direktyvos tikslais nesuderinamu nacionalinės teisės išaiškinimu. Taigi nacionalinis teismas negali pagrįstai manyti, jog neturi galimybės aiškinti nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų taip, kad jos atitiktų Sąjungos teisę, vien dėl to, jog buvo nuolat pateikiamas toks šios nuostatos aiškinimas, kuris neatitiko šios teisės³⁰.

48. Atsižvelgiant į šios išvados 45 ir 46 punktuose nurodytas aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos iš tikrųjų gali būti aiškinamos taip, kad atitiktų Direktyvą 93/13, ir, jei taip, nustatyti iš to kylančias teises pasekmes³¹.

Išvada

49. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau taip atsakyti į *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšuvos miesto centro apylinkės teismas, Lenkija) pateiktą antrąjį prejudicinį klausimą:

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, siejamos su veiksmingumo principu,

turi būti aiškinamos taip:

pagal jas draudžiami nacionalinės teisės aktai ir jurisprudencijoje pateiktas jų aiškinimas, pagal kuriuos vartotojo pareikštas ieškinyje dėl pripažinimo, kad jam nėra privalomos nesąžiningos sutarties sąlygos, po kurio komercinės (ūkinės) veiklos subjektas pareiškia priešieškinį dėl pagal tas pačias sąlygas mokėtinų sumų sumokėjimo, atmetamas ir iš vartotojo priteisiamos su tuo susijusios bylinėjimosi išlaidos, motyvuojant tuo, kad jis neturi suinteresuotumo pareikšti šį ieškinį, nes yra prieinama kita teisių gynimo priemonė, pagal kurią leidžiama išieškoti pagal šias sąlygas šiam komercinės (ūkinės) veiklos subjektui jau sumokėtas sumas.

²⁹ Nagrinėjamu atveju atrodo, kad ieškovai prašė tik atmesti priešieškinius ir nereikalavo grąžinti sumų, sumokėtų kaip mokesčiai ir komisiniai, numatyti ginčijamose sutarties sąlygose. Šiuo klausimu primenu, jog 2020 m. kovo 11 d. Sprendime *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 31 punktas) Teisingumo Teismas nusprendė, kad dispozityvumo principas, pagal kurį šalys apibrėžia ginčo dalyką, ir principas *ne ultra petita*, pagal kurį teismas turi priimti sprendimą tik dėl šalių reikalavimų, galėtų būti pažeisti, jei nacionaliniai teismai pagal Direktyvą 93/13 privalėtų nepaisyti šalių reikalavimuose ir pagrinduose nustatytų ginčo dalyko ribų arba jas peržengti.

³⁰ 2019 m. birželio 26 d. Sprendimas *Addiko Bank* (C-407/18, EU:C:2019:537, 65 ir 66 punktai).

³¹ Šiuo klausimu žr. 2019 m. birželio 26 d. Sprendimą *Addiko Bank* (C-407/18, EU:C:2019:537, 67 punktas).